

zetlerine kapılmama hissidir. Allah'ı zikretmeye ve Kur'an okumaya devam et ki seni gökte melekler, yerde insanlar arasında yaşatacak olan budur. Doğruyu söyle, bunun dışında da sükûtu tercih et. Bunları yaparsan şeytanı yenersin".

Muhammed Sabrân Efendi el-Endenûsî, Mekke Ümmülkurâ Üniversitesi'nde *Merviyâtü's-şahâbiyyi'l-celîl Ebî Sa'îd el-Hudrî fi Müsnedi'l-İmâm Aḥmed b. Ḥanbel* adlı bir doktora çalışması yapmıştır (Mekke 1401/1981).

BİBLİYOGRAFYA :

Tirmizî, "İlim", 4; İbn Hibbân, *Meşâhîr*, s. 11; Ebû Nu'aym, *Hilye*, I, 369-371; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 89; Hatîb el-Bağdâdî, *Takvîd-dü'l-ilm* (nşr. Yûsuf el-Uş), Dimaşk 1974, s. 36-38, ayrıca bk. İndeks; a.mlf., *Târîhu Bağdâd*, I, 180; İbnü'l-Kayserânî, *el-Cem' beyne ricâli's-Şahîhayn*, Beyrut 1405, I, 158-159; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 365; VI, 142; Zehebî, *Tezkiretü'l-evliyâ*, I, 44; a.mlf., *A' lâmü'n-nübela*, III, 168-172; Safedî, *el-Vâfi*, XV, 148; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 3-4; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 35; III, 85-86; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 479-480; Abdülvehhâb Abdüllatif, *el-Muḥtaşar*, Kahire 1386/1966, s. 114-115; Süheyl Ünver, *İstanbul'da Sahâbe Kabirleri*, İstanbul 1953, s. 23-24; a.mlf., "Ebû Saîd el-Hudrî", *İst.A*, IX, 4857-4858; *Fâtih Câmileri* (haz. Fâtih Müftülüğü), İstanbul 1991, s. 143, 334, 353.

RAŞİT KÜÇÜK

EBÛ SAİD el-MAKBÜRÎ

(أبو سعيد المقبري)

Ebû Saîd Keysân (b. Saîd ?) el-Makbürî
(ö. 100/718-19)

Muhadramûndan kabul edilen
Medineli muhaddis.

Babasının adı ve soyu hakkında bilgi yoktur. Makbürî nisbesini, Hz. Ömer devrinde kabir kazmakla görevlendirilmesi veya evinin Bakî' Kabristanı'na yakın olması sebebiyle aldığı söylenmekte, Medenî nisbesiyle de anılmaktadır. Ümmü Şerîk'in kölesi iken âzat edilmesi için sahibiyile 40.000 dirheme anlaşılan Ebû Saîd, bu meblağın büyük bir kısmını muhtemelen taksitler halinde ödedikten sonra geri kalanı bir defada ödemek istediyse de sahibi bunu kabul etmedi. Ebû Saîd'in konuyu Hz. Ömer'e intikal ettirmesi üzerine sahibinin kabul etmediği bedel beytûlmâle alınarak Ebû Saîd âzat edildi ve Ümmü Şerîk'e de parasını ister bir defada ister taksitler halinde beytûlmâlden alabileceği bildirildi.

Ebû Saîd, devlet hazinesinden herkeşe yardım edildiği yıllarda zengin oldu

ve zekâtını Hz. Ömer'e götürdü. Ancak devlet, zekâtları kabul etmeye ihtiyaç duymayacak kadar zengin olduğu için halife ona zekâtını bizzat dağıtmasını söyledi.

Ebû Saîd el-Makbürî Hz. Ömer, Hz. Ali, Ebû Hüreyre, Ebû Saîd el-Hudrî, Abdullah b. Selâm, Üsâme b. Zeyd ve Ukbe b. Âmir el-Cühenî gibi sahâbilerden hadis rivayet etmiş, kendisinden de başta oğlu muhaddis Saîd b. Ebû Saîd olmak üzere torunu Abdullah b. Saîd, Amr b. Ebû Amr, Sâbit b. Kays el-Gıfârî gibi tâbiîn muhaddisleri hadis almışlardır. İbn Sa'd ve Ebû Zür'a er-Râzî onu hadis rivayetinde *sika** olarak kabul ederken Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel olumsuz bir yanı olmadığını söylemekle yetinmişlerdir. Hayatının son dört yılında -muhtemelen yaşlılığı sebebiyle- rivayetleri birbirine karıştırdığı ileri sürülen Ebû Saîd'in çok hadis naklettiği Vâkidî tarafından söylenmişse de kaynaklarda fazla rivayeti bulunmamaktadır. *Şahîḥ-i Buḥârî*'de iki, Ebû Dâvûd'un *es-Sünen*'inde de bir rivayeti yer almıştır.

Ebû Saîd 100 (718-19) yılında Medine'de vefat etmiştir. İbn Sa'd onun Velîd b. Abdümelik devrinde (705-715) öldüğünü söylemektedir. Tahâvî ise oğlu Saîd b. Ebû Saîd'in vefat ettiği 125 (743) yılını yanlışlıkla onun ölüm tarihi olarak zikretmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 85-86; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VII, 234-235; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 443; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, VII, 166; İbn Hibbân, *es-Şikâat*, V, 340; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 93; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), VI, 143; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 116-117; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 319; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 453-454; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 234.

ALİ OSMAN KOÇKUZU

EBÛ SAİD MİRZA HAN

(ö. 873/1469)

Timurlu hükümdarı
(1451-1469).

1424'te doğdu. Babası Timur'un torunu Muhammed b. Mirân Şah'tır. Çocukluk ve gençlik yılları, babasının ölüm döşeginde iken kendisini emanet ettiği Uluğ Bey'in yanında Semerkant'ta geçti. Kısa sürede ilmî, idarî ve askerî konularda Uluğ Bey'in takdirini kazandı.

Ebû Saîd, daha Uluğ Bey'in sarayında iken hükümdarlık makamını ele geçirmeyi tasarlıyordu. Nitekim 1449'da Uluğ

Bey ile oğlu Abdüllatif arasındaki mücadeleden faydalanarak Argun Türkmenleri'nden aldığı destekle Uluğ Bey'in diğer oğlu Abdülaziz'in idaresindeki Semerkant şehrini ele geçirme teşebbüsünde bulundu. Uluğ Bey oğlu Abdüllatif ile yaptığı savaşı keserek Semerkant'ın imdadına koştu ve Ebû Saîd Semerkant kuşatmasını kaldırıp bozkırlara çekilmek mecburiyetinde kaldı. Şehrin kurtarılmasından sonra da Uluğ Bey ile oğlu Abdüllatif arasındaki mücadele devam etti ve Semerkant yakınlarında baba-oğul arasında cereyan eden savaşta Uluğ Bey mağlûp olarak oğluna esir düştü. Uluğ Bey'in yargılanması ve oğlunun bilgisi dahilinde öldürülmesi saltanat mücadelesini daha da şiddetlendirdi. Bu karışıklıktan faydalanıp Semerkant'tan kaçan ve Buhara'ya gelen Ebû Saîd Sultan Abdüllatif'in emriyle yakalanarak ölüm cezasına çarptırıldı. Ancak bu sırada Sultan Abdüllatif'in bir suikast sonucu öldürülmesi üzerine şehrin daruğa ve kadısı Ebû Saîd'e biat etti. Ebû Saîd ikinci defa Semerkant üzerine yürüdüyse de yenildi ve kuzeydeki bozkırlara kaçıp canını kurtardı. Siriderya havzasındaki Yesi şehrini kendisine merkez yaparak Semerkant'ı elinde bulunduran Sultan Abdullah'a karşı mücadelesini sürdürdü. Üzerine gönderilen kuvvetleri bazan siyasi manevralarla, bazan da savaş hileleriyle geri püskürttü. Sultan Abdullah'ın daha büyük kuvvetlerin başında bizzat Yesi şehrine yürümesi üzerine Özbek Hanı Ebû'l-Hayr'dan yardım istemek zorunda kaldı. Ebû Saîd ve Ebû'l-Hayr'ın müşterek kuvvetleri 1451 yılında Taşkent ve Hocend şehirlerini ele geçirdi; daha sonra aynı yılın Haziran ayında Semerkant yakınlarındaki Şiraz köyü civarında Sultan Abdullah'ı mağlûp ederek Semerkant'a girdiler ve Ebû Saîd'i tahta çıkardılar. Böylece Timurlular'ın başşehri Şahruhoğulla-

Ebû Saîd
Mirza Han'ı
tasvir eden
bir resim
(TA, XIV, 278)